Autor Guste Santini
Srijeda, 26 Kolovoz 2009 19:50

Gotovo je ljeto. Loše informacije koje nam šalje gospodarstvo imperativno zahtjeva ozbiljno suočavanjem sa gospodarskim problemima. Priča o globalnom završetku recesije nije validna za hrvatsko gospodarstvo kako to smatraju poneki ekonomisti i političari. Kako fiksni tečaj kune ograničava monetarnu i kreditnu politiku najveću moguću pažnju je nužno psvetiti poreznom sustavu. Podaci o poreznoj presiji zvone na uzbunu. Potrebno je, stoga, preispitati postojeći sustav i konstruirati novi koji će u većoj mjeri od postojećeg respektirati gospodarske funkcije.

Da ne dužim kao polazište predlažem:

Ekonomski je sustav u osnovi određen:
- monetarnim sustavom,
- deviznim sustavom, i
- fiskalnim sustavom.

Nedjeljiva je međuovisnost pojedinih podsustava ekonomskog sustava. Nije moguće voditi autonomnu – monetarnu, vanjskotrgovinsku (tečajnu) ili fiskalnu - politiku one moraju biti koordinirane. Svaka od politika djeluje kao dio ekonomske politike, ali i pojačava/umanjuje učinke ostalih politika. Hrvatski slučaj stabilnog tečaja kune utječe na monetarnu i fiskalnu politiku. Monetarna politika djeluje u smjeru stabilizacije cijena, s jedne strane, i, s druge strane, kontraktivno na gospodarsku aktivnost. Fiskalna politika, u uvjetima fiksnog tečaja i rastućeg deficita trgovinske bilance, povećava porezne prihode, temeljem deficita i tako povećava fiskalnu izdašnost postojećega poreznog sustava.

Reforma poreznog sustava mora preferirati gospodarske učinke u najvećoj mogućoj mjeri. Fiskalne i socijalne funkcije poreza valja respektirati u mogućoj mjeri, ali porezni se sustav mora fokusirati na povećanje konkurentnosti nacionalnoga gospodarstva. Podaci će pokazati da je znatno oporezovana budućnost, putem javnog duga i deficita vanjskotrgovinske bilance, i prošlost, rasprodajom obiteljskog srebra, i tako stvorila privid manje porezne presije.

Svaki dohodak, bez obzira da li se odnosi na obitelj, tvrtku ili državu, dijeli se na potrošnju i štednju. To je princip. Međutim, ukoliko obitelj, tvrtka ili država troše više od raspoloživog dohotka, tada je potrošnja veća od dohotka i imamo negativnu štednju, koju nazivamo deficitom ili gubitkom.

Formalno prikazano dohodak se dijeli na:

Y = C + S,

pri čemu je:
Y – dohodak odnosnog sektora
C – potrošnja odnosnog sektora
S – štednja odnosnog sektora.

Ukoliko nema štednje, tada je S = 0, pa naš izraz glasi:

Y = C.

Ukoliko postoji negativna štednja, tada imamo:

Y + (- S) = C.

Zamijenimo li negativnu štednju i istu definiramo kao kredit (L), tada naša relacija glasi:

Y + L = C.

Iz relacije je lako zaključiti da potrošnja može biti jednaka dohotku ili čak veća od njega. U prvom slučaju štednja je jednaka nuli, a u drugom slučaju imamo negativnu štednju. Imamo li negativnu štednju, zapravo imamo dug koji ćemo – očekujemo - podmiriti u idućem razdoblju. Iz tako definiranog odnosa razumljiva je i jedna od definicija kamate, koja kaže da je kamata naknada za odgođenu potrošnju.

Ako trošimo iz godine u godinu više nego što privređujemo, naše će se obveze povećavati za iznos negativne štednje uvećane za iznos dospjele a neplaćene kamate. To je princip koji vrijedi za svaki sektor bez obzira radi li se o obitelji, tvrtki ili državi. Kumulativ deficita je, prema tome, dug i samo dug (obveza u budućnosti) koji dužnik ima prema vjerovnicima.

Država – slučaj Hrvatske – kao sektor generira, preko petanest godina, deficite, što znači da je proračun neuravnotežen ili, što je isto, prihodi nisu dostatni da pokriju rashode. Dakle, država ostvaruje negativnu štednju. Kumulativ deficita predstavlja javni dug. U Hrvatskoj tome valja pridodati i prodaju prije društvenog a sada državnog vlasništva, kojom država ostvaruje svoje prihode.

S druge strane, bez obzira na to o kojem se sektoru radi, prodaja imovine znači «oživljavanje» prijašnjih ušteda transformiranih u imovinu (potpuno je nebitno o kojoj i kakvoj je imovini radi riječ) i povećanje raspoloživog dohotka/likvidnosti kako bi se podmirile obveze ili zadovoljile nove potrebe.

Želim jasno reći da je temeljni problem Hrvatske u negativnoj štednji koja je iz godine u godinu sve veća. Tečaj kune «pokriva» dubioze i čini stanje nacionalnoga gospodarstva stabilnijim i socijalno odgovornijim u većoj mjeri nego bi to bilo moguće da nemamo rastući deficit platne bilance. Prema tome, nije problem u tečaju, nego u negativnoj štednji, pri čemu je tečaj samo mehanizam koji «prividno» povećava učinkovitost postojeće ekonomske politike.

U tom smislu valja provesti i poreznu reformu koja će maksimalno stimulirati štednju i smanjiti potrošnju. Pri tome tečaj mora biti u funkciji izvozne orijentacije. Hrvatska mora platiti ono što je u prethodnim razdobljima potrošila, s jedne strane, i dinamizirati gospodarsku aktivnost kako bi, u što kraćem vremenu, dostigala (u prvom koraku) razinu

dohodaka per capita Europske unije, što bi joj omogućilo primjerenu socijalnu politiku, temeljem nacionalne privredne aktivnosti, na dugi rok, s druge strane.

Nemogućnost održanja negativne štednje na dugi rok čini postojeću ekonomsku politiku neodrživom, pri čemu je tečaj kune samo instrument te i takve politike.

Ovom valja dodati ta roškovi ubiranja poreznih prihoda moraju biti značajno manji u odnosu na sadašnje troškove ubiranja. Jednako tako novi porezni sustav mora respektirati socijalni aspekt oporezivanja koliko je to god moguće**.**

Reforma poreznog sustava zahtjeva angažiranje, pored Ministarstva financija, Hrvatske gospodarske komore, Hrvatske udruge poslodavaca, sindikata, te, što je od presudne važnosti, Hrvatske narodne banke.